

۱۸۹۱۵۸
بِنام خداوند جان و خرد

برنامه توانبخشی و تقویت توجه پارس

Program for Attention Rehabilitation &
Strengthening (PARS)

دکتر وحید بنیاتی

دانشیار علوم اعصاب شناختی و دانشگاه شهید بهشتی

فهرست نویسی فیفا

سرشناسه	: نجاتی، وحید، ۱۳۵۷ -
عنوان و نام پدیدآور	: برنامه توانبخشی و تقویت توجه پارس/ وحید نجاتی.
مشخصات نشر	: تهران: رشد فرهنگ، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۹۸ ص: جدول.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۶۷-۱۱-۱
وضعیت فهرست نویسی	: فیفا
موضوع	: مغز -- زخم‌ها و آسیب‌ها -- بیماران -- توانبخشی
موضوع	: Brain -- Wounds and injuries -- Patients-- Rehabilitation
موضوع	: دقت
موضوع	: Attention
موضوع	: مداخلت درمانی -- روش‌ها
موضوع	: Cognitive therapy-- Methods
رده بندی دیویی	: ۶۱۷/۴۱.۰۴.۳
رده بندی کنگره	: RC۲۸۷/۵: ن ۴۱.۰۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۹۰۰۱۹۶
نام کتاب:	برنامه توانبخشی و تقویت توجه پارس
نام مؤلف:	دکتر وحید نجاتی
ناشر:	رشد فرهنگ
طراح جلد:	فرشته توسلی
صفحه آرای:	مونا نظری
لیتوگرافی، چاپ و صحافی:	واصف
نوبت چاپ:	اول - پاییز ۱۳۹۶
تیراژ:	۱۰۰۰ نسخه
قیمت:	۲۴۰۰۰ تومان

انتشارات رشد فرهنگ

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۶۷-۱۱-۱

ISBN: 978-600-8867-11-1

آدرس انتشارات: تهران، خیابان مرتضوی، بعد از تقاطع جیحون، پلاک ۷۰۶

تلفن: ۶۶۸۹۰۹۷۶-۷

Email: Roshdefarhang@yahoo.com

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیشگفتار.....	۵
مقدمه.....	۷
توجه.....	۹
نظریه‌های توجه.....	۱۱
نظریه تلفیق وجود.....	۱۱
نظریه رقابت سوگمراغه.....	۱۷
نظریه پیش‌حرکتی توجه.....	۱۹
برنامه توانبخشی و تقویت توجه پارس.....	۲۳
ارزیابی بسته توانبخشی شناختی پارس.....	۲۵
آزمون کاغذی استروپ.....	۲۵
آزمون قلم کاغذی ردیابی رنگی.....	۲۸
آزمون قلم کاغذی ثبت توجه.....	۳۰
تکالیف برنامه توانبخشی و تقویت توجه پارس.....	۳۳
تکلیف دسته‌بندی رنگ‌ها.....	۳۳
تکلیف دسته‌بندی اشکال.....	۳۴
تکلیف دسته‌بندی خانه‌های ساده.....	۳۵
تکلیف دسته‌بندی گره‌ها.....	۳۷
تکلیف دسته‌بندی خانه‌های پیچیده.....	۳۹
تکلیف کشف اجزاء تصاویر.....	۴۱
تکلیف تعیین تفاوت تصاویر.....	۴۲
تکلیف جدول کلمات متقاطع.....	۴۳
تکلیف کشف کلمات.....	۴۵
تکلیف جستجو در داستان.....	۴۷
تکلیف جستجوی هدف.....	۴۹

- ۵۰..... تکلیف جستجوی اشکال هندسی مشابه.
- ۵۱..... تکلیف جمع هدفمند اعداد
- ۵۳..... تکلیف جستجوی حروف کلمات
- ۵۵..... ساختار جلسات و فرمول‌بندی توانبخشی شناختی پارس
- ۵۷..... گزارش‌های موردی
- ۶۱..... پژوهش‌های اجرا شده با پارس
- ۶۳..... منابع
- ۶۵..... پیوست: پاسخ تکالیف برنامه توانبخشی و تقویت توجه پارس

www.ketab.ir

معی

امروزه برنامه‌های رایانه‌ای متعددی برای تقویت کارکردهای شناختی طراحی شده‌اند. این ابزارها با ارائه بازخود خودکار، پردازش سریع و در دسترس بودن، ارائه خدمات توانبخشی شناختی توسط درمانگر را راحت نموده است و حتی استفاده خانگی از این ابزارها را میسر ساخته است. هر چند درمانگر موظف به آموزش و آگاهی‌رسانی مداخلاتی است که می‌تواند توسط والدین در منزل صورت گیرد، ولیکن حضور درمانگر به عنوان مردی که زیربنای شناختی تکلیف ارائه شده را می‌داند، همواره برای پایش و پیشرفت تکالیف ضروری است. درمانگر در فرایند یک جلسه درمانی می‌تواند خطاهای فرد را شناسایی نماید، پاداش‌های مبتنی بر اجرای صحیح را ارائه نماید و راهبردهای اجرای صحیح را در هر مرحله که نیاز شد ارائه نماید. علاوه بر این وظایف اصلی بازتربن و ایجاد رابطه درمانگر-درمانجو می‌تواند انگیزه اجرای تکالیف را در مراجع افزایش دهد. ارائه تکالیف تلم کاغذی هر چند حضور مستمر درمانگر در حین اجرای تکالیف را می‌طلبد ولی شباهت بیشتر بسیاری از تکالیف تحصیلی، تعمیم نتایج را به عملکرد تحصیلی تسهیل می‌نماید.

بسته توانبخشی شناختی پارس، براساس مبانی عصب شناختی و مدل‌های زیربنایی توجه برای تقویت و توانبخشی کارکردهای توجهی طراحی شده است. در این بسته، ضمن بیان مدل‌های زیربنایی طراحی تکالیف، کلیه تکالیف با ارزش‌های شناختی مشخص تشریح شده است. کلیه تکالیف این بسته اعم از کارت‌ها، دفترچه‌ها و فایل‌های صوتی بدیع بوده و مؤلف براساس اصول توانبخشی شناختی اعم از تنوع، پیشرفت و پاداش و قوانین حاکم بر نظریه‌های آنها را توجهی تدوین کرده است. این تکالیف در مطالعات متعدد مورد استفاده قرار گرفته و دشواری تکلیف برای گروه پیش‌دبستانی تا بزرگسالان تنظیم شده است. در پایان از همکاران عزیز خانم‌ها مریم شریفیان، مونا نظری و زهرا رمضان‌نیا که در پیاده‌سازی تکالیف، طراحی و پژوهش‌های مربوطه مرا یاری رساندند تقدیر می‌نمایم.

وحید نجانی

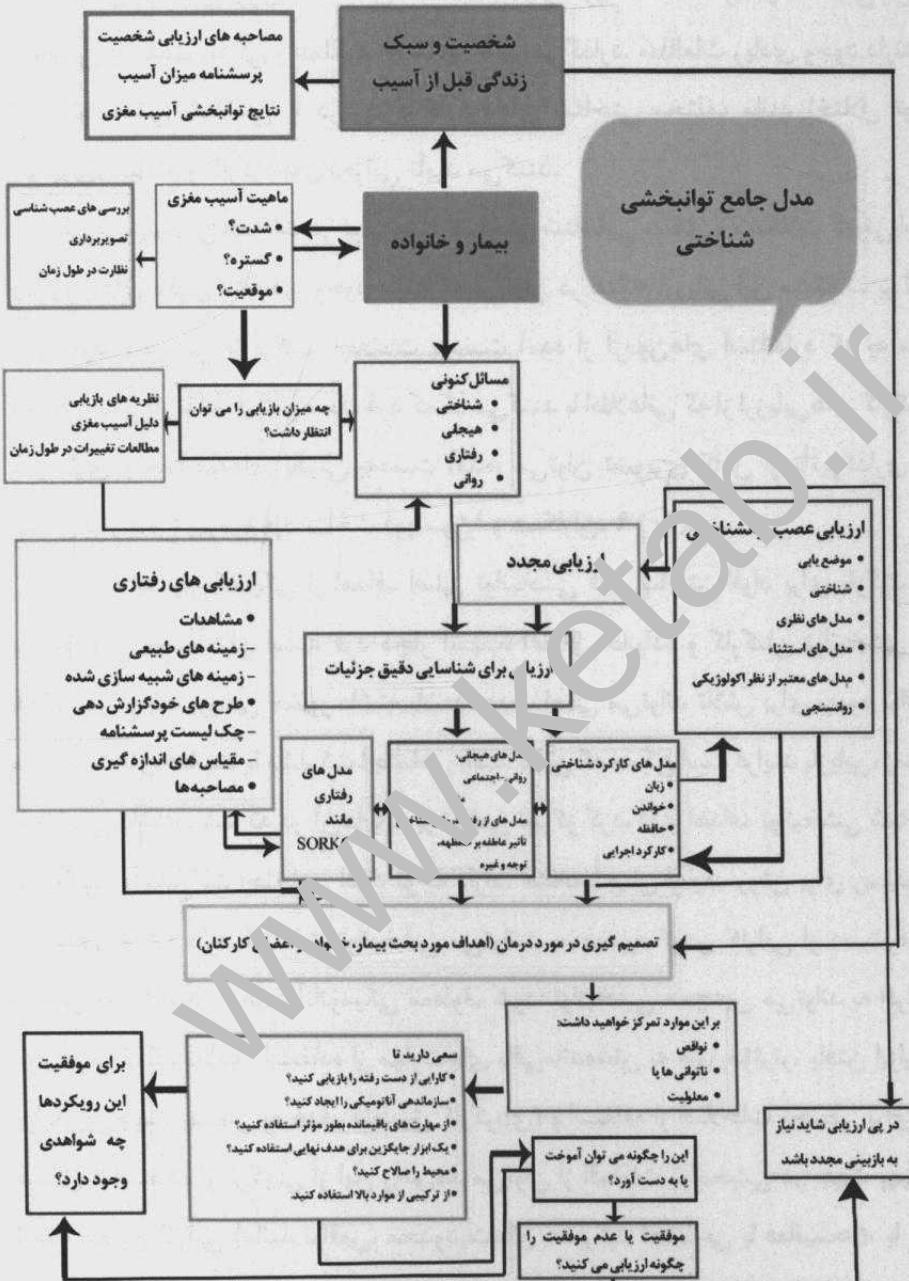
تابستان ۱۳۹۶

کارکردهای شناختی روی جنبه‌های مختلف عملکرد روزانه مانند وضعیت شغلی، روابط اجتماعی، وضعیت زندگی و عملکرد اجتماعی تأثیر می‌گذارد. مطالعات زیادی وجود دارند که تأثیر توانبخشی شناختی را در بهبود کارکردهای شناختی مختلف مانند اختلال توجه، یادگیری، حافظه و کارکردهای اجرایی تأیید می‌کنند.

یکی از مهم‌ترین اقدامات در توانبخشی شناختی شناسایی مسائل و مشکلات کنونی است. چارچوب‌های نظری متعددی وجود دارند که می‌توان در هنگام ارزیابی این مشکلات بر آن‌ها تکیه کرد. هـ چندی با ترکیب اطلاعات به‌دست آمده از آزمون‌های استاندارد که به ما در طراحی نمایی از نقاط ضعف و ضعف فرد کمک می‌کنند با اطلاعاتی که از ارزیابی‌های کارکردی یا رفتاری و مصاحبه‌های بین به‌دست آمده، می‌توان تصویری کامل از تأثیرگذاری این مسائل بر زندگی روزمره فرد ساخت (ولسون^۱ و همکاران، ۲۰۰۹).

با توجه به این که یکی از اهداف اصلی توانبخشی قادر ساختن افراد برای بازگشت به مناسب‌ترین محیط‌شان است، فرد دچار آسیب اعضای خانواده و کارکنان توانبخشی باید همگی در فرایند بررسی حضور داشته باشند. هدف اصلی می‌تواند تلاش برای بهبود نواقص، محدودیت‌های فعالیت یا مشارکت اجتماعی باشد. با این که ممکن است فرایند ارزیابی، زمان‌ها یا مراحل داشته باشد که در آن‌ها باید بر نواقص تمرکز کرد، اهداف توانبخشی شناختی به فعالیت و مشارکت اجتماعی افراد توجه دارند. مشخصاً بیش از یک روش برای رسیدن به هر هدفی وجود دارد. اقدامات توانبخشی می‌توانند به ذخیره کردن کارایی فرد دست‌رفته یا تسهیل سازمان‌دهی مجدد آناتومیکی معطوف شود. توانبخشی همچنین می‌تواند به افراد در موارد زیر کمک نماید: استفاده از مهارت‌های باقی‌مانده‌شان به طور مؤثرتر، یافتن ابزارهای جایگزین جهت رسیدن به هدف (تطبیق کارکردی) و استفاده از اصلاحات محیطی برای حل مسائل با استفاده از ترکیبی از این روش‌ها. می‌توان از اقدامات توانبخشی در جهت بهبود یا ارتقاء سطوح کارایی (مانند نواقص، محدودیت‌های مشارکت اجتماعی یا فعالیت‌ها)، یا توجه به زمینه‌های فردی و اجتماعی (برای مثال باورها و هیجان‌های مراجع و همچنین افراد مهم

زندگی آنان) استفاده کرد (ویلسون و همکاران، ۲۰۰۹).

شکل ۱: مدل جامع توانبخشی شناختی

توجه

توجه^۱، به سلسله‌ای از عملیات پیچیده ذهنی اطلاق می‌شود که شامل تمرکز کردن یا درگیر شدن در هدف، نگه‌داشتن یا تحمل کردن و گوش‌به‌زنگ بودن در زمان طولانی، رمزگردانی وجوه محرک و تغییر توجه از هدفی به هدف دیگر است (سیدمن^۲، ۲۰۰۶). هم-پوشانی قابل ملاحظه‌ای بین الگوهایی که به توصیف عملکردهای توجهی پرداخته‌اند مانند الگوی تحلیل عامل^۳، الگوی پردازش شناختی و الگوی بالینی توجه وجود دارد. اکثر الگوهای توجهی بدون در نظر گرفتن گرایش نظری آنها، دربرگیرنده عملکردهای مربوط به توجه پایدار در طول زمان، گوش‌به‌زنگی، ظرفیتی برای اطلاعات، انتقال توجه و تفکیک اطلاعات غیرهدف هستند. به عنوان مثال، در مدل تحلیل عاملی چهار عامل توجهی تمرکز-اجرا، پایداری، رمزگردانی^۴ و جابه‌جایی محرک است. در مدلی دیگر، مایپو^۵ (۱۹۹۵) اجزای توجه را به صورت ترتیب دادن توجه^۶، ظرفیت، مقایسه بودن نسبت به تداخل و دستکاری ذهنی^۷ بیان نمود. در مدل‌های پردازش شناختی، توجه شامل ماهیم انتخاب‌گری، عملکرد تکالیف دوگانه و خودکاری^۸ (بدلی ۱۹۸۶) است. در مدل پوسنر^۹ (۲۰۰۱) انواع توجه شامل گوش‌به‌زنگی، جهت‌گیری و توجه اجرایی است و مدل لوگان^{۱۰} (۲۰۰۰) انواع توجه را مشتمل بر خودکار و کنترل‌شده براساس درگیری و یا عدم درگیری هشیاری^{۱۱} می‌نامید (سولبرگ^{۱۰} و ماتیر^{۱۱}، ۲۰۰۱).

-
1. attention
 2. Seidman
 3. factor analytic model
 4. encode
 5. Mapou
 6. deployment of attention
 7. mental manipulation
 8. automaticity
 9. posner
 10. Sohlberg
 11. Mateer